

HALACHIC AND HASHKAFIC ISSUES IN CONTEMPORARY SOCIETY

183 - WOMEN AND MITZVOT PART 2 - VOLUNTARY MITZVOT & BERACHOT OU ISRAEL CENTER - SUMMER 2020

- In Part 1 we saw that women are fundamentally obligated in all mitzvot and, together with men, share the kedusha of Klal Yisrael which obligates us in mitzvot.
- In fact, out of the 613 mitzvot, there are only 14 positive mitzvot from which women are exempted:
 - 1. shema, 2. tzitzit, 3. head tefillin, 4. arm tefillin, 5. shofar, 6. lulav, 7. succah, 8. omer - *time-bound*
 - 9. studying Torah, 10. writing a Torah, 11. bircat Cohanim, 12. procreating, 13. milah, 14. shana rishona - *not time bound*
- There are also 3 negative mitzvot from which women are exempted:
 - 1. cutting corners of beard, 2. cutting corners of head, 3. Cohen not going on cemetery.
- In this shiur we will begin to examine whether women may volunteer for these mitzvot and, if so, what is the status of their actions? Is it a fulfillment of the mitzva, a neutral act or a prohibited act?

A] WOMAN AND VOLUNTARY MITZVOT - A PROHIBITION?

1. אין מעכבין את התנוקות מלתקוע אבל מתעסקין עמהן עד שילמדו והמתעסק לא יצא והשומע מן המתעסק לא יצא:

משנה ראש השנה פרק ז משנה ח

The Mishna rules that, if a child wishes to blow a shofar on Rosh Hashana, even though they do not fulfil a mitzva, one need not stop them.

2. אין מעכבין את התנוקות מלתקוע. הא נשים - מעכבין. והתניא: אין מעכבין לא את הנשים ולא את התנוקות מלתקוע ביום טוב! אמר אביי: לא קשיא - הא רבי יהודה, הא רבי יוסי ורבי שמעון. דתניא, (ויקרא א:ב) דַבֵּר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל - בני ישראל סומכין ואין בנות ישראל סומכות, דברי רבי יהודה. רבי יוסי ורבי שמעון אומרים: נשים סומכות רשות.

ראש השנה לג.

The Gemara infers from this that women SHOULD be stopped, and identifies this with the position of R. Yehuda concerning semicha on a korban. All agree that women are exempted from semicha. R. Yehuda goes further and prohibits women from semicha. R. Yose and R. Shimon permit it.

- Why would R. Yehuda prohibit this and, if there is a potential prohibition, on what basis do R. Yose and R. Shimon permit it?

A1] A GENERAL PROHIBITION - BAL TOSIF

3. הא נשים מעכבין - דפטורות לגמרי, דמאות עשה שזמן גרמא הוא, וכי תקעי - איכא זל תוסף.

רש"י שם

Rashi understands that a woman who performs a mitzva that the Torah exempts her from is in violation of the prohibition of Bal Tosif - adding on to mitzva.

4. לא תספו על-הדבר אשר אנכי מצוה אתכם ולא תגרעו ממנו לשמור את מצוות ה' אלהיכם אשר אנכי מצוה אתכם:

דברים ז:ב

5. את כל-הדבר אשר אנכי מצוה אתכם אתו תשמרו לעשות לא-תסף עליו ולא תגרע ממנו:

דברים יג:א

The Torah warns in a number of places against adding to the mitzvot.

6. (ב) לא תספו - כגון חמש פרשיות בתפילין, חמשת מינין בלולב, וחמש ליטות - וכן ולא תגרעו:

רש"י דברים ד:ב

7. לא תסף עליו - חמשה טוטפות בתפילין, חמשה מינין בלולב, ארבע צרכות בצרכת כהנים:

רש"י דברים יג:א

Rashi (following the Sifrei¹) defines Bal Tosif as a prohibition on expanding an element of an existing mitzva - 5 species with the lulav, 5 parshiot in the tefillin, 4 berachot in Bircat Cohanim etc.

8. אבל לא צאלה בלצד אמרו, אלא אף הישן צסוכה צשמיני צכונה לוקה, כמו שמוזכר צמסכת ראש השנה (כה) ולפי דעתי אפילו צדא לעשות מלוא צפני עלמה כגון שטשה חג צחדש שצדא מלבו כירצעם (מלכים א' יצ:ג), עובר צלאו

רמב"ן דברים ד:ב

The Ramban adds two more examples of Bal Tosif²: (i) extending the timing of a time-bound mitzva eg sitting in the Succah (in Eretz Yisrael) on Shemini Atzeret; and (ii) creating a completely NEW mitzva.

• It is not clear why Rashi expands the prohibition to include women volunteering for existing mitzvot. Some mefarshim understand that this is not Bal Tosif on a Torah level, but a Rabbinic extension - מיחזי כבל תוסף - something that gives the impression of being Bal Tosif.

9. בפרש"י בד"ה הא נשים כו' וכי תקעי איכא בל תוסף עכ"ל לא ידענא מאי צל תוסף שייך הכא דלא שייך למימר צל תוסף אלא צעושה המלוא ומוסף עליה

מהרש"א חידושי הלכות ראש השנה לג.

The Maharsha rejects Rashi's explanation. Women who volunteer for a mitzva are not in any way adding to the parameters of the mitzva, but to the people that perform it.

A2] SPECIFIC PROHIBITIONS?

• Other mefarshim understand that the problem is not the general prohibition of Bal Tosif, but a specific local prohibition in each case. Women are welcome to perform a voluntary mitzva as long as there is no separate halachic problem involved in that performance.

10. אמר רבי יהודה: מעשה בהילני המלכה בלוד שהיתה סוכתה גבוהה מעשרים אמה, והיו זקנים נכנסין ויוצאין לשם, ולא אמרו לה דבר. אמרו לו: משם ראייה!! אשה היתה ופטורה מן הסוכה. אמר להן: והלא שבעה בנים הווי לה!! ועוד: כל מעשיה לא עשתה אלא על פי חכמים.

סוכה ב

Rabbi Yehuda himself has NO problem with Helene HaMalka³ sitting in the succah! According to Rashi's explanation of Rabbi Yehuda that this would be a type of Bal Tosif, how could this be allowed?

11. כל שהוא בתלמוד תורה חייב בתפילין נשים שאינן חייבות בתלמוד תורה אינן חייבות בתפילין. התיבון והרי מיכל בת כושי היתה לובשת תפילים ואשתו של יונה היתה מעולי הרגלים ולא מיחו בידן חכמים! ר' חזקיה בשם רבי אבהו אמר אשתו של יונה הושבה ומיכל בת כושי מיחו בידה חכמים.

פסיקתא רבתי (איש שלום) פיסקא כב - י' הדברות פ' תנינותא

Chazal record that the wife of Yonah would come on Aliyah Laregel and Michal bat Shaul would wear tefillin - both mitzvot which women are exempted from. There is a disagreement as to whether the Rabbis of the time objected or not to this behavior.

1. Sifrei Devarim 82.

2. It is not clear whether Rashi would agree with these extra categories of the Ramban.

3. Queen Helena was originally the non-Jewish queen of Adiabene (modern-day Erbil, Iraqi Kurdistan) and Edessa (modern-day Urfa, Turkey) and the wife of Monobaz I, and later the chief wife of Abgar V, King of Osroene. She converted to Judaism in around the year 30 CE. She is mentioned (positively) many times by Chazal and also by Josephus.

12. מיכל בת כושי היתה מנחת תפילין - צפסיקתא [רצתי פכ"צ] דר' חזקיה צסס ר' אצבו אמרו אשתו של יונה הושבה מיכל בת כושי מיחו זה חכמים. מה שפי' צקונטרס דאי מלות עשה שהזמן גרמא הוא היו מוחין צידה שנראה כמוסיפה אין נראה לר"י. ושמעין ליה צפ"ק דסוכה (דף 3: 97) דאמר הילני המלכה היתה יושבת צסוכה וז' צניי. ומיחו יש ליישצ דמשום צניי היתה יושבת ולא מיחזי כצל תוסף אך נראה דוחק! ונראה לפרש דטעמא למ"ד דלא הוי רשות משום דתפילין לריכין גוף נקי, ונשים אין זריזות ליזכר. ועלייה לרגל משום דמיחזי כמציאה חולין לעזרה או משום ראיית פנים בעזרה שלא לזוך. ותקיעת שופר וסמיכה נמי דמעכצין למאן דלית ליה רשות לאו משום דמיחזי מוסף אלא משום דתקיעה מלאכה דרצנן היא כדאמר צפ' כיסוי הדם (חולין פ"ד:) דאין וודאה דוחה שצת, וסמיכה אפי' צהקפת יד מיחזי כעבודה צקדשים.

תוספות עירובין צו.

The Ri Hazaken⁴ understands differently to Rashi⁵. In his view, each mitzva must be examined separately. Although there is no problem in principle for women to volunteer to perform mitzvot, sometimes that act is itself a potential prohibition. In these cases, R. Yehuda will prohibit the action.

• Sitting in a succah involves NO potential halachic concerns, so even R. Yehuda would permit it. Other mitzvot, when performed by women, are however more problematic:

Tefillin - requires 'guf naki' - which the Ri understands would be problematic for women.⁶

Aliyah LeRegel - gives the impression of bringing non-sacred animals to the Mikdash

Shofar - blowing a shofar on Chag or Shabbat is prohibited (rabbinically)⁷ unless the mitzva is being fulfilled.

Semicha - gives the impression (even if done lightly) that the woman is receiving benefit from a korban.

B] WOMAN AND VOLUNTARY MITZVOT - PERMITTED BUT FOOLISH?

13. ותני חזקיה כל מי שהוא פטור מדבר ועושהו נקרא הדיוט

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת ברכות פרק ב הלכה ט'

The Yerushalmi rules that anyone who volunteers to perform a mitzva from which that they are exempted is a simpleton!

14. והא אמרין צירושלמי כל העושה דצר שאינו מצווה צו נקרא הדיוט, התם שעושה דצר שאינו מצווה מן התורה כלל שהוא כמוסף על התורה ...

חיזושי הרמב"ן קידושין לא.

The Ramban raises the possibility that such behavior is moving again towards Bal Tosif!

15. כל הפטור מהדבר ועושהו נקרא הדיוט - שלא רק שאין צו מצוה אלא שיש צו גם מנשיאת עון! כמ"ש צוידוי רצינו ניסים ציוכ"כ קטן 'את אשר החמרת הקלתי ואת אשר הקלת החמרת', הרי דשניבס שויס. ודוקא כשמחמיר על עצמו מפני שיש צוה מחלוקת חכמים או שמתר רק צדיעצד אצל צמקוס שהפטור צרור צלי כל מחלוקת והוא מחמיר על עצמו הרי"ז נקרא הדיוט ...

עלי תמר תלמוד ירושלמי שם

The Alei Tamar⁸ on Yerushalmi writes that it is legitimate to be stringent in a case of doubt, but adopting needless strictures is actually an aveira.

C] WOMAN AND VOLUNTARY MITZVOT - PERMITTED, NEUTRAL AND NECESSARY

- We saw above that R. Yose and R. Shimon permit women to perform semicha on a korban.
- Why are they not concerned for the same issues which troubled R. Yehuda - either Bal Tosif or a local prohibition.

16. אמר רבי יוסי: סח לי אבא אלעזר: פעם אחת היה לנו עגל של זבחי שלמים, והביאנוהו לעזרת נשים, וסמכו עליו נשים. לא מפני שסמיכה בנשים - אלא כדי לעשות נחת רוח לנשים

חגיגה טז:

4. This is also the conclusion of the Maharsha quoted above.

5. He understands that Rashi considers the issue to be a type of rabbinic Bal Tosif.

6. Guf naki - a 'clean body' means that someone wearing tefillin may not pass wind. This applies to men, who are also not permitted to wear tefillin if they are unable to control this. The Magen Avraham (38:3) writes that it is assumed that women will not be particular with guf naki since they are not obligated in the mitzva. However, he adds that, if they were obligated, they would take extra care and are certainly capable of this. It is not clear if guf naki in the case women also refers to menstruation. We will iy'H look at women, tzitzit and tefillin in depth on a future occasion.

7. We will look at this iy'H in more detail in Part 3.

8. R. Yissachar b. Zvi Tamar (1896- 1982, Eretz Yisrael).

R. Yose explains his position in a different Gemara. He brings a story quoted to him by Aba Elazar from the time of the Mikdash. A korban Shelamim was brought by a group of people (perhaps a family) and the women asked to do semicha. The korban was then taken to the Ezrat Nashim in the Mikdash for the women to do semicha, not because they were obligated, but because they were otherwise unhappy and the semicha brought them 'nachath ruach'.

- One understanding is that Rabbi Yose values the benefit of bringing 'nachath ruach' to the women and this halachic value overrides what would otherwise be a rabbinic prohibition⁹.
- If this is the reason for Rabbi Yose's psak, is this a general principle that can be applied in other areas - ie is it possible to override what would otherwise be a rabbinic prohibition in order to bring 'nachath ruach' to women?

D] WOMAN AND VOLUNTARY MITZVOT - SPIRITUALLY POSITIVE - 'MITZVA KIYUMIT'

17. אמר רב יוסף: מריש ה"א, מאן דהוה אמר לי הלכה כר"י, דאמר: סומא פטור מן המצות, עבידנא יומא טבא לרבנן, דהא לא מיפקידנא והא עבידנא, השתא דשמעיתא להא דא"ר חנינא: גדול מצווה ועושה יותר ממי שאינו מצווה ועושה, אדרבה, מאן דאמר לי דאין הלכה כרבי יהודה, עבידנא יומא טבא לרבנן.

קידושין לא.

Rav Yosef was blind. Originally he wanted to prove that blind people were exempted from mitzvot, so that he could volunteer and get greater reward. But then he learnt the principle of R. Chanina - that someone who is obligated has a greater reward, so he wanted to prove that he was obligated. In any event, it is clear that a volunteer for a mitzva receives reward for that mitzva, if only lesser reward.

- Maybe the case of Rav Yosef is different since, as a blind man, he would at least be rabbinically obligated. Women are not even rabbinically obligated in mitzvot from which they are exempted.

18. כן הורה ר' יצחק הלוי ... דהא אמרי' צפ"ק דקידושין כל מצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות. לפוקי דאין חייבות ואין נריכות. אבל אם חפיות להביא עצמם בעול המצוה הרשות צידה. ואין מוחין לה. דלא גרעא ממי שאינו מצווה ועושה ... דמקיימת מצוה היא

מחזור ויטרי סימן שנט

The position of the Machzor Vitri is that women who volunteer for mitzvot ARE thereby fulfilling an actual mitzva!

19. אין מעכזין את הנשים מלתקוע צי"ט ואף על פי שיש בתקיעה שלא ללורך איסור שבות, ש"מ לורך מצוה היא ... ובקצ"ה לוח צמורה זו לאנשים חובה, לנשים רשות ...

חידושי הרמב"ן קידושין לא.

The Ramban goes a stage further and understands that the positive time-bound mitzvot WERE commanded to women too, not as an obligation but as an option! Thus, when a woman sits in a succah, she fulfills a Torah mitzva *kiyumit*. When a man sits in the succah he fulfills a Torah mitzva *chiyuvit*

- If so, the position of R. Yose is clear. One could never be liable for doing an aveira through an action which is itself a mitzva!¹⁰

20. קיימא לן דנשים סומכות רשות ואף על גב דסמיכה משתמש בקדשים הוא לא חשיב איסור שלא במקום מצוה, דאע"ג דלא מחייבי מצוה איכא עלייהו ונוטלות עליהם שחר

חידושי הריטב"א ראש השנה כט:

This is the explicit position of the Ritva - women may perform voluntary mitzvot and they receive spiritual reward in the World to Come, just 'less'¹¹ than men, who are obligated.

21. ... כיון דרבי יוסי ורבי שמעון סברי נשים סומכות רשות ומשמע דהלכתא כותייהו ... ואי קשיא והא אמרינן בירושלמי כל העושה דבר שאינו מצווה צו נקרא הדיוט, התם שעושה דבר שאינו מצווה מן התורה כלל שהוא כמוסיף על התורה. אבל מי שעושה מצוות התורה כתקון, אף על פי שלא נצטוו הוא צהם כגון נשים וגוים, מקבלים עליהם שחר שכל דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום!

חידושי הרמב"ן קידושין לא.

The concerns raised above with someone who volunteers to do something which they are not commanded do NOT apply in the case of a women or a non-Jew (!) who wishes to opt in to a mitzva from which they are technically exempt.

9. R. Yehuda may not give the same weight to this value, or may regard the potential prohibition (whether Bal Tosif or otherwise) as a Torah prohibition which would not be overridden by the principle of 'nachath ruach leNashim'

10. There is a concept of a mitzva haba beaveira - a mitzva that is accomplished through an aveira, which is prohibited (eg a stolen lulav). However, this is the opposite! There is no such thing as a aveira which comes out of a mitzva!

11. We would need to understand more deeply what is meant by 'less' of an infinite reward!

22. בן נח שרצה לעשות מצוה משאר מצות התורה כדי לקבל שכר, אין מונעין אותו לעשותה כהלכתה. ...

רמב"ם הלכות מלכים פרק י הלכה י

The Rambam rules that a non-Jew who wishes to perform a mitzva (other than the 7 mitzvot of Bnei Noach) in order to receive spiritual reward should not be discouraged.

23. [ני] ב"נ שרצה לעשות מצוה וכו'. ואם רצה לעשות באומרו שנלטה עליה אין מניחין אותו לעשותה אלא אם עשה כדי לקבל עליה

שכר כמי שאינו מצווה ועושה וכן דקדק רבינו וכתב כדי לקבל שכר. ומ"מ במלות שאריבין קדושה וטהרה כגון תפילין ס"ת ומזוזת
אני חוכך להחמיר שלא יניחו אותם לעשותן:

רדב"ז הלכות מלכים פרק י הלכה י

The Radvaz understands that the non-Jew must perform the mitzva on a voluntary basis, and not as one who is commanded.

24. אף על פי שנשים פטורות יכולות לתקוע. (משנה ברורה ס"ק ח - ולא אמרינן דכיון דפטורות יש חילול יום טוב בתקיעתן. דקיי"ל

גדול המזוזה ועושה ממי שאינו מצווה ועושה נמי שכר יש לו ...)

שולחן ערוך אורח חיים הלכות ראש השנה סימן תקפט סעיף ו

The halacha follows Rabbi Yose - women are permitted to blow shofar on Rosh Hashana, and it is also a mitzva for them to do so.

E] BERACHOT BY WOMEN ON VOLUNTARY MITZVOT - THE VIEW AGAINST

- Although the Gemara discusses the issue of women volunteering for mitzvot, it does not address the question of whether they should make a bircat hamitzva when they do so.
- Clearly, this is only relevant according to the view of R. Yose that women are permitted to volunteer for mitzvot which, as we saw is the halacha.
- Will the reason for the psak affect this issues? If it is actually a mitzva (kiyumit) for women to fulfil these mitzvot, this may be a greater reason to permit, or even mandate, a beracha.

E1] RAMBAM - WOMEN MAY NOT MAKE A BERACHA ON VOLUNTARY MITZVOT

25. ונשים שרצו להתעטף בציצית מתעטפים בלא ברכה. וכן שאר מצות עשה שהנשים פטורות מהן אם רצו לעשות אותן

בלא ברכה אין ממחין בידן

רמב"ם הלכות ציצית פרק ג הלכה ט

The Rambam rules that women may perform time-bound mitzvot but may NOT make a beracha.

- The Rambam does not explain the problem with making the beracha. He allows the woman to perform the mitzva, although without much enthusiasm - אין ממחין בידן -
- Although the Rambam states¹² that women received spiritual reward for learning Torah, he does not say this explicit for women's performance of voluntary time-bound mitzvot, although he implies this in his discussion (above) concerning a non-Jew performing mitzvot.

E2] SAFEK BERACHOT LEVATALA

- An obvious reason not to make the beracha is the questionable nature of the mitzva.
- Rambam rules¹³ that making a beracha for no purpose is a breach of the Torah mitzva of taking God's name in vain and taking an oath in vain!

26. כל דבר שישתפק לך אם טעון ברכה אם לאו עושין אותו בלא ברכה, ולעולם יזהר אדם בברכה שאינה צריכה

משנה תורה הלכות ברכות פרק יא הלכה טו

The Rambam rules that in any case of doubt, a person may NOT make the beracha!

12. Hilchot Talmud Torah 1:13.

13. Hilchot Berachot 1:15.

E3] THE LANGUAGE OF THE BERACHA - 'VETZIVANU'

27. [מ] ותימה גדול הוא דהיאך תאמר אקצ"ו בדבר שאין חייבות מדאורייתא ולא מדרבנן? אצל נשים שאין חייבות צמ"ע שהז"ג לא מדאורייתא ולא מדרבנן היאך יכולות לומר ולונו?!
הגהות מיימוניות הלכות ציצית פרק ג הלכה ט

Many mefarshim question how women can say 'who has commanded us' on a mitzva in which they were not commanded!

E4] THE BERACHA COULD MAKE IT BAL TOSIF!

28. ורבינו ישעיה זצ"ל כתב דווקא בלא ברכה שרי להו לנשים לתקוע לעצמן. אבל אם ברכו גילו דעתן שלשם חובה הן עושות ואיכא תרתי לאיסורא חדא דעוברות על בל תוסיף ועוד דאיכא ברכה לבטלה.
ספר שבולי הלקט סדר ראש השנה סימן רצה

We saw above the opinion of Rabbi Yehuda who prohibits women from taking on extra mitzvot. Some mefarshim understand that this is due to Bal Tosif (or at least a rabbinic version thereof) - it give the impression of adding on to the mitzvot. Even though this view is rejected in halacha, the issue reappears according to some Rishonim if the woman makes a beracha! R. Yishaya de Trani rules that the beracha indicates that the woman considers this to be an obligation, thus raising the issue of Bal Tosif.

F] BERACHOT BY WOMEN ON VOLUNTARY MITZVOT - THE VIEW IN FAVOR

29. כן הורה ר' יצחק הלוי שאין מונעים מן הנשים לברך על לולב וסוכה. דהא אמרינן בפרק קמא דקידושין כל מצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות. לאפוקי דאינן חייבות ואינן צריכות. אבל אם חפיצות להביא עצמם בעול המצוה הרשות בידה. ואין מוחין לה. דלא גרעא ממי שאינו מצווה ועושה. ומאחר דמקיימת מצוה היא אי אפשר בלא ברכה.
מחזור ויטרי סימן שנט

30. ורבינו יצחק בר יהודה היה מתיר לנשים לברך על כל מצות עשה שהזמן גרמא

ספר אור זרוע חלק ב הלכות ראש השנה סימן רסו

R. Yitzchak HaLevi and R. Yitzchak bar Yehuda were both teachers of Rashi in IIC Europe and were themselves students of Rabbeinu Gershom. Both permitted women to make berachot on positive time-bound mitzvot. R. Yitzchak HaLevi is explicit that the women are performing an actual mitzva when they do so, and there is no such thing as a mitzva without a beracha!

- Rashi himself is quoted¹⁴ as NOT permitting women to make a beracha on positive time-bound mitzvot!

31. הא רבי יהודה הא רבי יוסי - אומר ר"ת אע"ג דסתם מתניתין כרבי יהודה הלכה כר' יוסי דנימוקו עמו. ומעשה רב דהמולא תפלין (פירושין ז). מיכל בת שאול היתה מנחת תפלין ואשתו של יונה שהיתה עולה לרגל. והבוא עובדא דפרק אין דורשין (חגיגה פז) דהבאנוהו לעזרת נשים וסמכו עליו נשים כדי לעשות נחת רוח לנשים. ומותרות לברך על מצות עשה שהזמן גרמא אע"ג דפטורות מן דבר המצוה הריא ומתעסקות צפן כמו מיכל בת כושי שהיתה גם מצרפת. ותדע דאמרינן פרק החובל (ב"ק פז) אמר רב יוסף מעיקרא אמרי מאן דאמר הלכה כרבי יהודה עבדינא יומא טבא לרבנן דלא מיפקדנא ועבדינא. ואם צמקום דפטור מן הדבר ועושהו אסור מלברך אם כן אמאי עבדינא יומא טבא? והלא היה מפסיד צרכות ליילת ולולב ותפלין ומגילה ונר חנוכה וסוכה והבדלה וקדוש היום וצרכות של ק"ש שחרית וערבית, וכל הצרכות כולן! ואמרינן צפ' המניח (שם ז) האי מאן דבעי למיבוי חסידא ליקיים מילי דצרכות. ומשום דמצרכ צרכה שאינה צריכה וקעבר משום צל תשא ליכא דהריא דרשא דרבנן

תוספות ראש השנה לג.

Tosafot rules that women MAY make a beracha on a voluntary mitzva. Their proofs are from other discussions in the Talmud concerning people who opted into mitzvot from which they were otherwise exempt. The proofs are not strong however, and assume that people would not want to volunteer for mitzvot if they were missing the berachot! On the issue of safek berachot, Tosafot clarify that the Ashkenazim rule that even a beracha levatala is a rabbinic prohibition, which is waived in the questionable situation of women making these berachot.

- This is also in line with the psak of Tosafot which allows a beracha on a custom.¹⁵

14. Or Zarua 2 Rosh Hashana 266 - כתב ריב"א בשם רש"י שהיה אוסר -

15. Tosafot Succah 44b s.v. kan. The Mordechai (Shabbat 2:286) quotes Rabbeinu Tam as ruling that women may make berachot on these mitzvot since they have a custom to perform them.

32. והסכמתי כדברי מי שאומר שאם ראו עושות כל מלות עשה ומצרכות

שות הרשב"א חלק א סימן קכג

This position also received support amongst Sefardi poskim - here the Rashba¹⁶ in 13C Spain.

33. למי שאינו מלווה ועושה נמי יש לו שכר, כלכך בכלל מלווה הן דמצרכות. ולא נימא כוהיל ולא נלטווי היאך יאמרו 'ולונוי' דלא קשיא, דכיון שהאנשים נלטווי ואף הן נוטלות שכר שפיר יאמרו ולונו.

ר'ן על הריף ראש השנה ט:

On the issue of women saying 'vetzivanu', the Ran responds with two answers: (i) they do receive reward and, in that sense, are 'commanded' since their performance is a mitzva kiyumit; (ii) the word is a reference to all of Klal Yisrael, and the men were certainly commanded.¹⁷

G] BERACHOT BY WOMEN ON VOLUNTARY MITZVOT - THE HALACHA

34. אע"פ שנשים פטורות, יכולות לתקוע; וכן אחר שיצא כבר, יכול לתקוע להוציאן, אבל אין מברכות ולא יברכו להן. הנה: והמנהג שהנשים מצרכות על מלות עשה שכזמן גרמא על כן גם כאן מצרכות לעלמן.

שולחן ערוך אורח חיים הלכות ראש השנה סימן תקפט סעיף ו

The Shulchan Aruch rules according to the Rambam that women may NOT make berachot on positive time-bound mitzvot. The Rema records that the minhag in Europe was for women to make the beracha, relying on the psak of Rabbeinu Tam.

- Most Sefardi poskim followed the Mechaber and did not permit berachot; Ashkenazim followed the Rema and permitted berachot.¹⁸
- However there were some notable exceptions in the Sefardi world - in particular the Chida.

35. ב. מה שנהגו קצת נשים בארץ הצבי לברך על לולב, זה שנים רבות ערערתי על זה, דנהגו כך מעצמן. ואנן קבלנו הוראות הרמב"ם ומרן, והם פסקו שלא לברך. ושאלתי לחכמים זקני דורנו, והם אמרו דהוא מנהג טעות, דקצתן נהוג הכי בבלי דעת, ויש לבטל המנהג. ... ואחר זמן רב בא לידי קונטרס מרבינו יעקב ממרו"ש מרבוואתא קמאי, דמייתו ליה הרב שבלי הלקט והמרדכי ... שהיה שואל מן השמים ומשיבים לו. וכתוב שם (סי א) וז"ל - שאלתי על הנשים שמברכות על הלולב ועל תקיעת שופר אם יש עבירה, ואם היא ברכה לבטלה אחרי שאינן מצוות. והשיבו - וכי אכשור דרי? כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה! ולך אמור להם שובו לכם לאהלכם וברכו את ה' אלהיכם. והעד מגילה וחנוכה, ופירשו לי שמאחר שהיו באותו הנס חייבות ומברכות. בלולב נמי מצינו סמך שאין לו אלא לב אחד לאביהם שבשמים. ובשופר אמרו הקדוש ברוך הוא אמרו מלכיות שתמליכוני עליהם, זכרונות שיבא זכרון אבותיכם לטובה לפני, ובמה - בשופר. והנשים נמי צריכות שיבא זכרוניהם לטובה. לפיכך אם באו לברך בלולב ושופר הרשות בידם.

ברכי יוסף אורח חיים סימן תרנד ס"ק ב

The Chida - R. Chaim Joseph David Azulai (18C Eretz Yisrael) - ruled in his early years in accordance with classic Sefardi psak, like the Rambam and Shulchan Aruch. This was reinforced by the understanding that women innovated this practice of making berachot for themselves! However, in later life he changed the psak based on the ruling of Rav Yitzchak of Marais in his Shu't Min Hashamayim, where he asked a number of halachic questions to shamayim in a dream! This was the first question he asked and the response from Heaven was a resounding endorsement of the women!

- Interestingly, he also invokes a Midrash¹⁹ in relation to Lulav, that the Jewish people have 'lev achat' to God. This is also quoted by Chazal in connection with the Midrash²⁰ we saw in Part 1 concerning Chana having 'one heart'.

36. ולענין הלכה אני הדל מעת שראיתי מה שהשיבו מן השמים לרבינו יעקב ממרו"ש כמו שהבאתי בספר הקטן ברכי יוסף סימן תרנ"ד אות ב', נהגתי לומר לנשים שיברכו על הלולב. וכמנהג קדום שהיו נוהגות הנשים בעה"ק ירושלים ת"ו. והגם דמרן ז"ל פסק שלא יברכו. נראה ודאי דאלו מרן ז"ל שלטו מאור עיניו הקדושים בתשובות רבינו יעקב ממרו"ש דמשמא מיהב יהבי כח לברך לנשים ודאי כך היה פוסק ומנהיג. ובכי האי לא שייך לא בשמים היא דכיון דיש הרבה גדולים בפוסקים דסבירא להו דיברכו אהניא לן לפסוק כמותם כיון דאית לן סיעתא דשמיא

שר"ת יוסף אומץ סימן פב - החידה (1724-1806)

In his later teshuvot, the Chida upholds this ruling and even goes so far as to say that the Shulchan Aruch would also have ruled in this way, had he known of the Shu't Min HaShamayim!

16. The Rashba was a student of the Ramban and Rabbeinu Yona.

17. Compare women thanking God in bentsching for the 'brit on our bodies', which is a reference to the Jewish people as a whole.

18. Note however that some Chassidic poskim - such as the Divrei Chaim of Sanz - do not permit Ashkenazi women to say these berachot and discourage them from performing positive time-bound mitzvot at all! See http://olamot.net/sites/default/files/pdfimages/9_55.png

19. Succah 45b.

20. Yalkut Shimon 42.

- This psak permitting women to make the berachot was upheld by later Sefardi poskim too, such as the Ben Ish Chai.²¹

37. יוצא מכלל זה לולב ושופר דכיון שהם רומזים להתאחדות לב כל ישראל לאביהם שבשמים ולהעלאת זכרונם לפניו ובה גם הנשים שייכות בו, לכן רשאות לברך עליהן. וכ"כ מר"ן החיד"א (או"ח סי' תרנ"ד) וכן נתפשט המנהג בכל תפוצות ישראל. ומינה לא תזוע.

שו"ת משפטי עוזיאל כרך ד - עניינים כלליים סימן ד"ה וזהו בכל

Rav Benzion - Israel 20C - ruled that Sefardi women can make a beracha on positive time-bound mitzvoth²².

38. (ו) מכל האמור תורת יוצאת שמנהג נשים בזה לברך על מ"ע שהז"ג ברצון חכמים הוא גם בקרב עדות אחינו הספרדים, ובמיוחד על לולב, ואין בשום אופן לבטל מנהגם ... וגם אין כל מקום להוכיחן אפ"ל ברכות על כך, כי אם להיפך, **יש לחזק בידיהם מנהגם בזה וכפי שקיבלו מתורת אמם, ולתת להם ברצון לברך, ולעודדן על כך.** וכבר הזכרנו שיכולות אפ"ל גם ליקח של אחרים שלא מדעתן ולברך. וכבר כתב על בכדומה לזה (לענין ברכת התורה לנשים) החיד"א ז"ל בספרו שו"ת יוסף אומץ סי' ס"ז דהקבלה והמנהג הם עמודי ההוראה והנשים קיימו מה שקבלו כבר בדורות הראשונים ע"ש. **ואשריהן בנות ישראל כשירות הן שמחזרין אחר המצוות לקבל עליהן לקיימן ומברכות לד' על כך כפי מה שהרשום, ומודים לו בברכת שהחיינו וקיימנו.**

שו"ת ציץ אליעזר חלק ט סימן ב

Ashkenazi posek, Rav Eliezer Waldenberg (Israel late 20C) supports such Sefardi women and encourages their practice to make berachot.

39. ... הרי לא באנו להורות הלכה לנשים האשכנזיות לעשות היפך הוראת הרמ"א, אלא באנו להורות לנשים הספרדיות (שלפי עדות זקני חכמי דורו של החיד"א נהגו כן בבלי דעת) לחזור להוראת הרמב"ם ומרן שלא לברך ברכות לבטלה ... עם שהרב ציץ אליעזר שליט"א אהובינו, האמת אהובה יותר! וכל המבטל מנהג הנשים המברכות על הלולב תחול עליו ברכתו של הגאון בעל נחפה בכסף, ישא ברכה מאת ה', ולמוכיחים ינעם, ועליהם תבא ברכת טוב.

שו"ת יביע אומר חלק ה - או"ח סימן מג

Rav Ovadia Yosef totally rejected such practices and prohibited women from making berachot on positive time-bound mitzvot in all circumstances.

- In Part 3 we will iy'H look specifically at women's obligation in shofar and whether this has effectively become an obligation today.
- We will look at women performing mitzvot for men - where this definitely works, where it does not, and where the position is unclear.
- Finally, we will look at options - for men and women - to hear shofar when they will not be in shul.

21. Shu't Rav Pealim 1, Sod Yesharim 12.

22. See also R. Chayim David Ha-Levi (former Sefardi Chief Rabbi of Tel Aviv) who rules (Mekor Chayim for Daughters of Israel, Introduction, p15) that Sefardi women who have a custom to say these berachot should continue to do so. However, where the custom is unclear, he rules that Sefardi women should NOT make the berachot.